

УДК 371.134

ФОРМУВАННЯ ПОЛІХУДОЖНЬОГО СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Ван Яюєци

У статті розглядаються проблеми фахової підготовки майбутнього вчителя музики. Розкрито сутність поняття світогляду, висвітлюються різні підходи до його розуміння, наголошується на потребі ґрунтовного вивчення та вдосконалення процесу формування професійно-педагогічного світогляду. Наведено визначення поняття "художній світогляд", аргументовано його значущість для мистецтва і освіти ХХІ століття. Висвітлюються проблеми впровадження поліхудожнього підходу в процес фахової підготовки вчителя музики.

Ключові слова: поліхудожній світогляд, інтеграція мистецтв, музичне мистецтво, професійна підготовка вчителя, педагогічні проблеми.

В статье рассматриваются проблемы профессиональной подготовки будущего учителя музыки. Раскрыта сущность понятия мировоззрения, освещаются различные подходы к его пониманию, акцентируется внимание на необходимости основательного изучения и совершенствования процесса формирования профессионально-педагогического мировоззрения. Дано определение понятия "художественное мировоззрение", аргументировано его значение для искусства и образования ХХІ века. Освещаются проблемы внедрения полихудожественного подхода в процесс профессиональной подготовки учителя музыки.

Ключевые слова: полихудожественное мировоззрение, интеграция искусств, музыкальное искусство, профессиональная подготовка учителя, педагогические проблемы.

The article deals with the issue of the future music teacher training. The polyart worldview is defined as central quality and the basic component of the music teacher personality. The objective factors of new worldview approaches formation are highlighted. The certain social and professional position of the specialist is considered as a response to the demands of the modern society. The main requirements for modern music teacher are defined. The influence of the syncretic nature and multidimensional artistic phenomena on the formation of the modern trends in the development of music education is explored. The introduction of the principles of different kinds of arts and polyart training interaction is recognized as the priority trend of the modern musical teacher education. The essence of worldview concept is revealed, the various approaches to its understanding is highlighted, the attention is focused on the need of thorough study and development of the process of professional teacher worldview formation. The determining role of the teacher in the formation of pupils' personality is substantiated. The definition of "art worldview" concept is given, its importance to art and education of the ХХІ century is argued. The issues of polyart approach implementation in the professional training of music teachers are highlighted. Appeal to the different types of art is called as the basis for the realization of music art works as a cultural phenomenon. The negative phenomena in the process of forming polyart worldview are specified. The conclusion about the need for purposeful formation of polyart worldview among the future music teacher is made.

Key words: polyart worldview, integration of arts, musical arts, teacher training, pedagogical issues.

Динамічні зміни в основних сферах сучасного суспільства зумовили пошук нових світоглядних орієнтирів. У період переоцінки усталених та ствердження нових цінностей зростає увага до іманентних якостей особистості. Найважливішою вимогою суспільства до фахівців педагогічної сфери виступає визначеність соціальної та професійної позиції. Набирає ваги підготовка вчителя, готового забезпечити продуктивне функціонування шкільного соціокультурного середовища,

керувати гармонічним розвитком учнів, залучати їх до загальнолюдських ідеалів та духовних цінностей. Потужна здатність мистецтва впливати на духовну сферу людини актуалізує значущість професійної діяльності вчителя музики.

Виступаючи цілісною системою художнього світу, всі види мистецтва органічно поєднані потребою особистості до виявлення духовної сутності. Усвідомлення синкретичної природи та багатомірності художніх явищ визначило сучасні тенденції розвитку музичної освіти – акцентуацію культурологічних аспектів навчання, оволодіння узагальненими художньо-естетичними підходами, впровадження принципів взаємодії різних видів мистецтв та поліхудожнього виховання.

В руслі визначених тенденцій набуває значущості становлення поліхудожнього світогляду як базового компонента особистості майбутнього вчителя музики. Сповнюючись новим змістом в умовах сучасної педагогічної практики, категорія світогляду знайшла своє відображення в наукових працях з філософії музики (Ю. Афанасьєв, М. Каган, О. Лосєв), музичної психології (Л. Виготський, О. Леонтєєв, В. Петрушин), сучасних музично-педагогічних дослідженнях (О. Олексюк, Г. Падалка, О. Щолокова). Важливим напрямком дослідницьких пошуків стало вивчення проблеми мистецької інтеграції (М. Бонфельд, О. Рудницька, О. Соколова, О. Щербініна) та поліхудожнього виховання особистості (К. Васильковська, Л. Масол, Б. Юсов). Однак реалії сьогодення засвідчують пріоритет технологічних аспектів професійної підготовки вчителя музики, відсутність належної уваги до світоглядних засад, брак ефективних методик формування поліхудожнього світогляду музиканта-педагога.

Мета статті – визначити сутність та основні педагогічні проблеми формування поліхудожнього світогляду майбутнього вчителя музики в системі мистецької освіти.

Розвиток сучасної педагогічної освіти характеризує перехід до особистісно орієнтованої парадигми, що актуалізує потребу осмислення поняття "світогляд", необхідність ґрунтовного вивчення та вдосконалення процесу формування професійно-педагогічного світогляду. Вважається, що термін "світогляд", запроваджений І. Кантом, означає невід'ємний атрибут людської свідомості і в широкому значенні розуміється як сукупність поглядів людини на світ і сенс життя. Аналіз наукових джерел дає підстави для розуміння світогляду як "усталеної системи поглядів та відношень людини до того, що відбувається в навколишньому світі" [4, с. 255], визначення світогляду як форми суспільної свідомості, через яку людина "сприймає, осмислює та оцінює навколишню дійсність ... визначає й сприймає своє місце й призначення в ньому" [2, с. 299].

Виступаючи невід'ємним атрибутом людської свідомості, світогляд здійснює потужний вплив на зміст людської життєдіяльності. Предмет світогляду – відношення між людиною і світом – постає безмежно-неосяжним і вирізняється певною невизначеністю. Вчені підкреслюють динамічність феномену світогляду, характеризуючи його як інтегральне духовне утворення, яке спонукає особистість до практичних дій, реалізації поглядів і цілей, що визначають її діяльність. Усвідомлення світогляду як продукту духовної діяльності відкриває шлях до цілеспрямованого формування життєвої позиції та духовних орієнтирів особистості в системі музично-педагогічної освіти.

Загальноновизнаною є думка про визначальну роль вчителя у формуванні особистості учнів. Будучи носієм відповідної системи цінностей, поглядів і переконань, репрезентом існуючих уявлень про світ, учитель у своїй діяльності актуалізує найважливіші пласти світогляду – знання, цінності та практичні настанови. У такому контексті стає очевидною актуальність проблеми духовного зростання особистості учителя, необхідність звернення до продуктивних способів формування його світогляду.

Впродовж тисячоліть людство виробило певні форми збереження та передачі духовного досвіду, серед яких чільне місце посідає мистецтво. Навіть при поверхневому погляді стають очевидними світоглядні позиції митців різних епох. Будучи однією з форм пізнання дійсності, мистецтво забезпечує різнобічний вплив на свідомість людини, виступає як джерело пізнання, духовного збагачення і формування її світогляду. За допомогою синтетичних художніх образів, що втілюють ідеали та соціокультурні цінності людини, мистецтво синтезує світорозуміння і світовідчуття, пізнання і переживання світу. Потужний вплив мистецтва на людську

свідомість учені пояснюють образною природою художніх витворів, наголошуючи, що саме в художніх образах відображується не лише дійсність, а й світовідчуття, світобачення культурних епох.

Одним з найважливіших аспектів світоглядної культури особистості визнано художній світогляд. Перебудова сучасної мистецької освіти за принципами особистісно орієнтованого навчання та зростання розмаїття музично-культурних явищ XXI століття зумовили зростання уваги до художнього світогляду вчителя музики, що розглядається як "узагальнена система його мистецьких знань, художніх цінностей та художньо-педагогічних принципів, що забезпечує ефективність його особистісної самореалізації в професійній діяльності" [1, с. 9]. В умовах сьогодення становлення художнього світогляду майбутнього вчителя музики потребує впровадження поліхудожнього контексту.

Формування поліхудожньої свідомості та здатності до поліхудожньої діяльності забезпечують готовність учителя до художньо-творчої самореалізації та художньо-естетичного самовдосконалення. Звернення до різних видів мистецтв, дослідження художніх закономірностей шляхом визначення аналогій між мистецькими явищами, оволодіння узагальненими художньо-естетичними підходами, сприяючи формуванню поліхудожнього світогляду вчителя музики, виступає підґрунтям для усвідомлення творів музичного мистецтва як культурних явищ, стимулом для використання власного художнього потенціалу в навчально-виховній роботі. "Поліхудожня підготовка майбутнього вчителя музики має забезпечити дуже важливий – педагогічний аспект, що пов'язаний з готовністю застосовувати різні види мистецтва в музично-виховній роботі зі школярами" [3, с. 111].

Ідея використання різноманітних видів інтеграції художніх знань досить ґрунтовно розроблена в теорії та практиці мистецької освіти. Проте у процесі професійної підготовки вчителя музики часом переважають інформаційні компоненти, що заважає повноцінному сприйманню мистецьких творів, гальмує розвиток духовного розвитку. Домінування раціональних засобів навчання, відсутність належного навантаження на емоційно-образну сферу особистості, зумовлюючи відсутність цілісності сприйняття, призводить до дезорієнтації в культурно-мистецькому просторі, а відповідно й до невизначеності поліхудожнього світогляду вчителя.

Осягнення мистецьких творів дедалі більше потребує залучення інтелектуального потенціалу особистості, використання несподіваних асоціацій, нестандартного мислення, звернення до суміжних мистецтв. Важливим аспектом формування поліхудожнього світогляду вчителя є використання нових технологій. Стрімкий розвиток сучасних інформаційних технологій значно розширив можливості формування художньої свідомості, визначивши це як одну з найважливіших тенденцій сьогоднішньої освіти. Інтеграція в одному програмному продукті різноманітних видів інформації, динамічність подання матеріалу зумовили якісно новий рівень організації навчального процесу.

Вищезазначене засвідчує, що в професійній музично-педагогічній освіті формування поліхудожнього світогляду набуває методологічного значення. Сприяючи розвитку художнього мислення, здатності до аналізу власних вражень та визначення проблемних питань, поліхудожній світогляд, базуючись на формуванні синтетичних образів, створює установку на духовний контекст через чуттєві художні образи як частини цілого.

Під впливом соціально-історичних, культурних чинників світогляд людини формується впродовж усього життя. Складаючи підґрунтя професійної діяльності вчителя музики, поліхудожній світогляд потребує цілеспрямованого формування. Впровадження поліхудожніх засад у навчальний процес можна вважати суттєвим фактором прискорення його становлення, шляхом розвитку сучасного мислення, художньої свідомості, цілісного світосприйняття, духовного зростання особистості.

Перспективи подальшого вивчення означеної проблеми пов'язані з дослідженням структурних компонентів поліхудожнього світогляду, пошуком ефективних способів їх формування та вдосконалення.

Література

1. Васильковська К. М. Формування художнього світогляду майбутнього вчителя музики в процесі вивчення музично-історичних дисциплін : автореф. дис. на здобуття

наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 / Васильковська К. М. ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2006. – 19 с.

2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.

3. Дорошенко Т. В. Поліхудожня підготовка майбутнього вчителя музики як умова його успішної професійної самореалізації / Т. В. Дорошенко // Наукові записки Ніжинського держ. ун-ту. – Ніжин, 1999. – Ч. 2. – С. 108–112.

4. Немов Р. С. Психология : словарь-справочник : в 2 т. / Р. С. Немов. – М. : Владос-Пресс, 2003.

Т. 1. – 2003. – 304 с.